

Магістр 1 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Обґрунтовано необхідність стимулювання інноваційної діяльності підприємств. Розглянуто інноваційну активність вітчизняних підприємств. Досліджено норми існуючого податкового законодавства. Запропоновано заходи щодо стимулювання інноваційної діяльності підприємства. Розроблено схему пільгового оподаткування інноваційно-активних підприємств.

Аннотация. Обоснована необходимость стимулирования инновационной деятельности предприятий. Рассмотрена инновационная активность отечественных предприятий. Исследованы нормы существующего налогового законодательства. Предложены методы стимулирования инновационной деятельности предприятия. Разработана схема льготного налогообложения инновационно-активных предприятий.

Annotation. The necessity of innovative activity stimulation of enterprises has been substantiated. The innovative activity of domestic enterprises was considered. Existing norms of tax legislation were investigated. Methods of innovative activity stimulation of an enterprise were proposed. A scheme of preferential taxation of innovatively active enterprises was developed.

Ключові слова: інноваційна діяльність, оподаткування, податкові пільги, підприємство.

Під час реформування податкової системи України було обрано пріоритетний напрям, а саме – державну політику, що спрямована на соціально-економічний розвиток, який передбачає сталий розвиток та підтримку інноваційної діяльності. Тому на сьогоднішній день у законодавстві передбачено положення щодо пільгового оподаткування суб'єктів, які впроваджують інноваційну діяльність.

Протягом останніх років у наукових публікаціях вітчизняними та зарубіжними авторами, а саме: Х. Барнетом, Єфименко Т. М., Луною І. О., Соколовською А. М. розглядається питання податкових пільг та їх впливу на інноваційну активність підприємств. Проте впровадження та сприяння НДДКР вивчені недостатньо, тому що статистичні дані мають недосконалий характер.

Метою дослідження є аналіз пільгової системи, яка була розроблена для інноваційно активних підприємств та ступінь її впливу на інноваційний розвиток країни в цілому.

Завдання дослідження:

оцінка інноваційної активності промислових підприємств України порівняно з досвідом розвинених країн світу;

аналіз особливостей податкового та митного законодавства України;

обґрунтування необхідності пільгового оподаткування інноваційно-активних підприємств.

Об'єктом дослідження є інноваційна діяльність підприємства.

Предметом дослідження є оподаткування інноваційної діяльності вітчизняних підприємств.

На державному рівні було визначено високу важливість інноваційного розвитку, проте лише частка українських підприємств має високий рівень інноваційної активності, про що свідчать статистичні дані про впровадження інновацій на підприємствах [1; 2].

Динаміка впровадження інновацій на підприємствах зображена на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації в Україні у 2001 – 2012 рр.

Отримані дані свідчать про поступове збільшення кількості підприємств, які є інноваційно активними. Так, можна зазначити збільшення з 810 у 2005 р. до 1 371 у 2012 р., але порівняно з 2001 р. кількість підприємств, які впроваджують інновації, зменшилася на 120 підприємств [2].

На рис. 2 зображено обсяг реалізованої інноваційної продукції (до загального обсягу промислової реалізованої продукції).

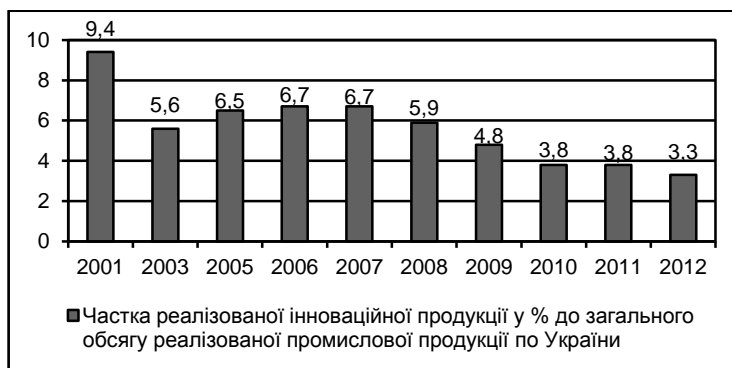

Рис. 2. Динаміка обсягу реалізованої інноваційної продукції в Україні у 2001 – 2012 рр.

Згідно з отриманими результатами аналізу можна зробити висновки про те, що протягом аналізованого періоду спостерігається тенденція до зниження обсягу реалізованої інноваційної продукції. Так, у 2001 році було реалізовано 9,4 % промислової продукції, а у 2012 році – лише 3,3 % відповідно.

У розвинених країнах рівень інвестиційної активності підприємств набагато вищий. У країнах, які належать до Європейського Союзу, частка промислових підприємств, які впроваджують інновації, складає 50 %, а у США – 33 % [3].

Порівняння частки промислових підприємств, які впроваджують інноваційну діяльність, підтверджує, що рівень інноваційної активності інноваційних процесів в Україні можна визначити як низький.

Досвід економічно розвинених країн світу показує, що інноваційна активність підприємств краще за все підвищується завдяки впровадженню політики стимулювання інноваційної діяльності. Найчастіше закордоном використовують непрямі методи стимулювання, а саме бюджетні (державна підтримка інноваційних програм, виділення бюджетних коштів, розміщення державних замовлень, надання кредитів) та податкові (використання податкових пільг).

У 2002 р. в Україні було вперше впроваджено податковий метод регулювання інноваційної діяльності, а саме було прийнято Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 р. № 40-IV. У цьому Законі було визначено особливості оподаткування та митного регулювання інноваційної діяльності [4]. Згідно зі статтею 16 цього Закону, інноваційне підприємство – це підприємство чи об'єднання підприємств будь-якої форми власності, у яких більше ніж 70 % обсягу продукції (до грошового виміру) за звітний період є інноваційні продукти і (або) інноваційна продукція.

До 2005 року у статтях 21 та 22 Закону "Про інноваційну діяльність" було передбачено спеціальні умови оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності, а саме:

а) 50 % податку на додану вартість по операціях з продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), що пов'язані з виконанням інноваційних проектів, і 50 % податку на прибуток, одержаного від виконання інноваційних проектів, залишається у розпорядженні платника податку, зараховується на спеціальний рахунок і використовується виключно на інноваційну, науково-технічну діяльність і розширення власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз;

б) інноваційні підприємства можуть застосовувати прискорену амортизацію основних фондів, а також для них встановлено 20 % норми прискореної амортизації основних фондів 3 групи;

в) ставка земельного податку для інноваційних підприємств – 50 % від діючої ставки оподаткування;

г) необхідні для виконання пріоритетного інноваційного проекту сировина, устаткування, обладнання, комплектуючі та інші товари (крім підакцизних), які не виробляються в Україні, або виробляються, але не відповідають вимогам проекту, під час ввезення в Україну протягом терміну дії свідоцтва про державну реєстрацію інноваційного проекту повинні бути звільнені від сплати мита та податку на додану вартість [4].

Слід зазначити, що з моменту прийняття Закону "Про інноваційну діяльність" зазначені вище пільги не були введені в дію; кожного року закони про Держбюджет призупиняли дію пільг на інноваційну діяльність підприємств. Тобто, податкове законодавство України так і не закріпило у практиці господарювання пільгові механізми оподаткування. Інноваційна політика в державі є неефективною сьогодні.

Існує думка про те, що є доцільним внести зміни до Закону "Про інноваційну діяльність підприємств" щодо встановлення пільгових ставок оподаткування та прискореної амортизації, але доцільніше передбачити механізми оподаткування у Податковому Кодексі України.

Для підвищення ефективності інноваційної діяльності, по-перше, необхідно відновити умови, зазначені в Законі "Про інноваційну діяльність підприємств", але вони стосуються підприємств, що займаються безпосередньо виготовленням інноваційної продукції.

По-друге доцільно також встановити шкалу для визначення податку на прибуток та податку на додану вартість залежно від обсягу виробленої та реалізованої продукції (таблиця).

Таблиця

Оподаткування інноваційної діяльності

Обсяг реалізованої інноваційної продукції, %	Розмір пільги, %
25 – 55	10

56 – 85	20
86 – 100	30

Подана шкала враховує обсяг реалізованої інноваційної продукції відносно загального обсягу реалізованої продукції, а отримані пільги на оподаткування мають перераховуватися на окремий рахунок та використовуватися на майбутній інноваційний розвиток підприємства, науково-технічну та експериментальну діяльність.

Для запобігання зловживань треба розробити систему моніторингу, яка дозволить перевірити достовірність поданої інформації, щодо обсягів виробленої та реалізованої інноваційної продукції.

Особливу увагу необхідно приділити термінам пільгового оподаткування та врахувати, що на створення інноваційного проекту та його реалізацію зазвичай необхідно багато часу.

Також звернути увагу слід на метод нарахування амортизації. Як було зазначено, для стимулювання інноваційної діяльності доцільно заохочувати використання прискореного методу нарахування амортизації третьої та четвертої груп основних фондів [5]. Особливістю основних фондів цих груп є те, що вони швидко зношуються, тому доцільним буде відновлення сімнадцяти відсоткової норми амортизації та використання отриманих коштів виключно на інноваційний розвиток підприємства.

Таким чином, проведений аналіз інноваційної активності підприємств України свідчить про її недостатній рівень, що зумовлює необхідність впровадження заходів щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності на підприємствах. Одним із доцільних методів є впровадження системи пільгового оподаткування підприємств, які займаються інноваційною діяльністю. Подана система змінює механізм оподаткування підприємств залежно від обсягів реалізації інноваційної продукції. Також суттєвим є використання прискореного методу амортизації для 3-ї та 4-ї груп основних фондів, оскільки амортизаційні відрахування – потенційні джерела інвестування інноваційної діяльності.

Актуальність даної теми визначає подальший напрямок досліджень, а саме: вдосконалення системи пільгового оподаткування інноваційно активних підприємств.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua/. 2. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2011 році. Статистичний збірник [Державна служба статистики України]. – К., 2012. – 305 с. 3. Заблоцький Б. Ф. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посібн. / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : Вид. "Новий світ", 2000, 2007. – 456 с. 4. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 року, № 40. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/>. 5. Микитюк П. П. Інноваційна діяльність : навч. посібн. / П. П. Микитюк, Б. Г. Сенів. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 320 с.